

Οργάνωση του λόγου

I) Παράγραφος με σύγκριση αντίθεση

II) Ο ρόλος της αντίθεσης στη συνοχή του κειμένου

A) Συνοχή προτάσεων και περιόδων

B) Συνοχή παραγράφων με αντιθετική σύνδεση

Ανάπτυξη δυο εννοιών σε ευρύτερο κείμενο

I) Παράγραφος με σύγκριση αντίθεση

Αν η θεματική περίοδος επισημαίνει τις διαφορές σε πρόσωπα, πράγματα, ιδέες, η παράγραφος μπορεί να αναπτυχθεί με σύγκριση- αντίθεση

www.mariafilologos.gr Φιλόλογος – συγγραφέας Μαρία Χρήστου-Πατρινού, Ζωντανά και on line μαθήματα σε Εκθεση, Αρχαία, Λατινικά, Λογοτεχνία, 6943729366. christouxmaria@yahoo.gr

www.mariafilologos.gr
ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

Γίνεται με δυο τρόπους:

A) αρχικά τοποθετούνται όλα μαζί τα γνωρίσματα του πρώτου μέρους και κατόπιν αντιθετικά τα γνωρίσματα του άλλου μέρους.

Παράδειγμα:

Στη θεματική περίοδο παρουσιάζεται το θέμα: Υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ της χειρωνακτικής και της πνευματικής εργασίας./

Στις λεπτομέρειες σχόλια : Αναφέρονται με σύγκριση και αντίθεση όλα μαζί τα γνωρίσματα της πρώτης ομάδας και όλα μαζί τα γνωρίσματα της δεύτερης ομάδας../ Η πρώτη βασίζεται σε πρακτικές γνώσεις και επιδεξιότητες. Θεωρείται συχνά κατώτερη από την πνευματική υποβαθμίζοντας αυτόν που την εκτελεί, κάτι τελείως λανθασμένο και αυθαίρετο. Αντίθετα η δεύτερη απαιτεί μνήμη, κρίση, πολλές γνώσεις που αποκτώνται επίπονα ενώ αφήνει αδρανές το σώμα. Θεωρείται ανώτερη από την χειρωνακτική, άποψη λανθασμένη βεβαίως /

Στην κατακλείδα : συνοψίζονται τα κύρια χαρακτηριστικά.

Πάντως και οι δυο είναι απαραίτητες για την επικράτηση ισορροπίας στην κοινωνία και την αξιοποίηση όλων των δυνάμεών της.

Λέξεις ή φράσεις που συνήθως υπάρχουν:

Αντίθετα, απεναντίας, εντούτοις, ενώ, συγκρίνω και παραχωρητικοί σύνδεσμοι (αν και, μολονότι).

B) Ο άλλος τρόπος είναι όταν γίνεται καταγραφή των διαφορών τους σημείο προς σημείο.

Παράδειγμα:

Υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ της χειρωνακτικής και της πνευματικής εργασίας../ Η πρώτη βασίζεται σε πρακτικές γνώσεις και επιδεξιότητες.. Αντίθετα η δεύτερη απαιτεί μνήμη, κρίση, πολλές γνώσεις που αποκτώνται επίπονα ενώ αφήνει αδρανές το σώμα. // Θεωρείται η πνευματική ανώτερη από την χειρωνακτική, άποψη όχι ορθή βεβαίως , ενώ η άλλη κατώτερη υποβαθμίζοντας αυτόν που την εκτελεί, κάτι τελείως λανθασμένο και αυθαίρετο./ Πάντως και οι δυο είναι απαραίτητες για την επικράτηση ισορροπίας στην κοινωνία και την αξιοποίηση όλων των δυνάμεών της.

III) Ο ρόλος της αντίθεσης στη συνοχή του κειμένου

A) Συνοχή προτάσεων και περιόδων

www.mariafilologos.gr Φιλολόγος – συγγραφέας Μαρία Χρήστου-Πατρινού, Ζωντανά και on line μαθήματα σε Εκθεση, Αρχαία, Λατινικά, Λογοτεχνία, 6943729366. christouxmaria@yahoo.gr

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

- Παρατακτικοί αντιθετικοί σύνδεσμοι ή άλλες λέξεις, σύνολα λέξεων ή επιρρήματα που χρησιμοποιούνται ως αντιθετικοί σύνδεσμοι είναι: *ωστόσο, εντούτοις, μολαταύτα, μάλιστα, έπειτα, αλλά όμως, παρά μόνο.*
- Από αυτούς μερικοί όπως, *ωστόσο, εντούτοις, μολαταύτα, μάλιστα, έπειτα,* συνδέουν κανονικά μόνο περιόδους ή ημιπεριόδους. Το ίδιο συμβαίνει και με το σύνδεσμο *όμως.*

Π.χ Υπέφερε πολύ *αλλά* δεν φανέρωνε τίποτα. Κάποια στιγμή *όμως* δεν άντεξε.

- Οι αντιθετικοί σύνδεσμοι μπαίνουν συνήθως στην αρχή της πρότασης.
- *Αλλά* οι : *ωστόσο, όμως, εντούτοις, μολαταύτα, μάλιστα, έπειτα* μπορεί να τεθούν όχι μόνο στην αρχή της πρότασης., αλλά και στο μέσο ή στο τέλος της.

Π.χ Κατάλαβε ότι δεν του είπαν την αλήθεια. **Ωστόσο** Δεν είπε τίποτα.

Κατάλαβε ότι δεν του είπαν την αλήθεια. Δεν είπε τίποτα **ωστόσο**

Κατάλαβε ότι δεν του είπαν την αλήθεια. Δεν είπε **ωστόσο** τίποτα

- Η αντιθετική σύνδεση διακρίνεται σε :

Απλή

Π.χ Τον έβρισαν, **αλλά** δεν είπε τίποτα.

- **Επιδοτική**

Π.χ **Όχι μόνο** τον έβρισαν, **αλλά** του πήραν τα χρήματά του.

B) Συνοχή παραγράφων με αντιθετική σύνδεση

Η αντιθετική σύνδεση μπορεί να λειτουργεί και μεταξύ των παραγράφων. Τότε χρησιμοποιούνται οι *ωστόσο, εντούτοις, μολαταύτα, μάλιστα, έπειτα,*

- ή και αυτοί που συνδέουν κανονικά προτάσεις, *αλλά, μα και.*
- ή οι φράσεις *αντίθετα, σε αντίθεση, από την άλλη πλευρά.*
- Η συνοχή με αντίθεση μπορεί να επιτυγχάνεται και με αντιπαράθεση νοημάτων και εννοιών.

Ανάπτυξη δυο εννοιών σε ευρύτερο κείμενο

Παράδειγμα:

Σχετικά με τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα στη χρήση του κειμενογράφου από μικρούς μαθητές .

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

Υπάρχουν μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα στη χρήση του κειμενογράφου. / Από τη μια μπορούμε να πούμε πως ο καθένας μπορεί να πειραματιστεί για να πετύχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, ενώ το ίδιο το κείμενο είναι δυνατόν να επεξεργαστεί πολλαπλά χωρίς να ξαναγραφεί. Επιπλέον ο αυτόματος ορθογραφικός έλεγχος μας προφυλάσσει από τυχόν λάθη. Ο χωρισμός των λέξεων επίσης δεν αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα. Γενικά το τυπογραφημένο κείμενο υπερέχει έναντι του χειρόγραφου με συνέπεια ο χρήστης να ενισχυθεί ψυχολογικά.

Αντίθετα στα κατά μπορούμε να πούμε πως με την αυτόματη διόρθωση το άτομο αγνοεί και τους πιο βασικούς γραμματικούς κανόνες. Έτσι αν παρουσιάσει ένα χειρόγραφο του, θα έχει ορθογραφικά λάθη και βαρβαρισμούς. Όμως εμποδίζεται και η δημιουργία προσωπικού γραφικού χαρακτήρα, κυρίως αν το άτομο χρησιμοποιεί υπολογιστή από μικρή ηλικία. Εμφανίζει συχνά προβλήματα γραφής./ Επομένως ο κειμενογράφος είναι πολύ χρήσιμος, αλλά πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν και τα μειονεκτήματά του.

Δηλαδή η αντίθεση επιτυγχάνεται με αντιθετικούς συνδέσμους αλλά και με αντιπαράθεση νοημάτων και εννοιών.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Μέρος 1^ο

1. Η ταυτότητα του βιβλίου
2. Βιβλιοπαρουσίαση
3. Βιβλιοκριτική

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

- A) Λογοτεχνική κριτική
- B) Κριτική άλλων κειμένων

1. Η ταυτότητα του βιβλίου

Τα στοιχεία που προσδιορίζουν την ταυτότητα του βιβλίου είναι:

- το όνομα του συγγραφέα
- ο τίτλος του έργου
- το είδος του κειμένου
- ο εκδοτικός οίκος.
- ο χρόνος και ο τόπος έκδοσης.

Παράδειγμα:

Παν . Μουλλάς, «Α. Παπαδιαμάντης αυτοβιογραφούμενος», επιμέλεια Παν . Μουλλάς,, εκδ. Ερμής 1974.

2. Βιβλιοπαρουσίαση

Τα βασικά στοιχεία του βιβλίου αναγράφονται στο εξώφυλλο και στο εσώφυλλό του. Στον πίνακα περιεχομένων και στο οπισθόφυλλο δίνονται και άλλες πληροφορίες.

Αν θέλουμε να παραπέμφουμε σε κάποιο άλλο βιβλίο, άρθρο, δημοσίευμα, το γράφουμε στις υποσημειώσεις και βέβαια στην βιβλιογραφία

3. Βιβλιοκριτική

Η Βιβλιοκριτική διαφέρει από την βιβλιοπαρουσίαση γιατί:

- Σκοπός της είναι να αξιολογήσει το έργο και έχει πάντα υπογραφή.
- Χρειάζεται ο κριτικός να έχει μελετήσει καλά το έργο.
- έχει πιο πολλές πληροφορίες και σχόλια με ικανοποιητικά τεκμήρια.

Η διάκριση μεταξύ των δυο δεν είναι πάντα ευχερής και μάλιστα αν με τη επιδιώκεται η απόρριψη ή η εξύμνηση κάποιου έργου.

Πληροφορίες μιας Βιβλιοκριτικής

1. Το όνομα του συγγραφέα, στόχος του
2. Ο τίτλος του έργου και είδος (νουβέλα, διήγημα),
3. Τόπο, χρόνο, υπόθεση,
4. Το υλικό του
5. Δομή
6. Πρόσωπα
7. τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί (γλώσσα διάλογος ύφος, περιγραφή αφήγηση
8. Το ενδιαφέρον που προκαλεί.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Μέρος 2^ο

1. Το ύφος του κριτικού
2. Απλή και διαδοχική υπόταξη
3. Λεξιλόγιο σχετικό με την τέχνη και την κριτική έργου τέχνης

1. Το περίπλοκο και εξεζητημένο ύφος χαρακτηρίζουν:

- ο μακροπερίοδος λόγος
- η διαδοχική υπόταξη
- Σύνταξη όχι συνηθισμένη
- η χρησιμοποίηση ασυνήθιστων λέξεων

Πάντως όσοι συνηθίζουν το πολύπλοκο ύφος, πιθανόν το κείμενό τους να μη γίνει κατανοητό από τον αναγνώστη. Αν κρίνεται αναγκαίο τόσο δυσνόητο ύφος, ο κριτικός πρέπει να χειρίζεται άριστα το λόγο για να καταλάβουν το κείμενό του.

2. Απλή και διαδοχική υπόταξη

Με τη διαδοχική υπόταξη, που συχνά υπάρχει στη λογοτεχνική κριτική, η σύνδεση που επιχειρείται είναι πιο πολύπλοκη, γιατί τόσο η κύρια όσο και η δευτερεύουσα στηρίζουν με τη σειρά τους άλλες προτάσεις.

3. Λεξιλόγιο σχετικό με την τέχνη

1) Καταγίνομαι με τις καλές τέχνες, θεραπεύω τις τέχνες, είμαι λάτρης των τεχνών.

2) Συνώνυμα - Αντώνυμα

καλαίσθητος - καλόγουστος, ωραίος,

Ακαλαίσθητος – άκομψος, άσχημος, ασύμμετρος.

Καλλιεργημένος – λεπτός, εξασκημένος, δουλεμένος.

Ακαλλιέργητος – άτεχνος, άξεστος, ακατέργαστος .

Ταλαντούχος- γεννημένος για, έχει το χάρισμα.

Ατάλαντος- ακατάλληλος.

3) σελ. 178

Τεχνοτροπία - **στυλ, ύφος, ρυθμός.**

Αριστοτεχνικός – **έξοχος, υπέροχος, τεχνικά άριστος.**

Δημιουργώ - **διαμορφώνω, μορφοποιώ, πλάθω, συνθέτω.**

4)

Αισθητός = **αυτός που γίνεται αντιληπτός με τις αισθήσεις.**

Αισθηματικός = **ο συναισθηματικός, ο συγκινησιακός.**

Αισθαντικός = **όποιος ζει δυνατά τις συγκινήσεις, ο πλούσιος σε συναισθήματα.**

Αισθησιακός = **όποιος προκαλεί τις σωματικές επιθυμίες.**

5)

Μινιατούρα = **μικρογραφία.**

Στυλ = **ύφος, ρυθμός.**

Γκραβούρα = **χαρακτικό έργο.**

Αρτίστας = **όποιος έχει καλλιτεχνικό επάγγελμα που σχετίζεται με το μουσικό θέατρο.**

γκαλερί = **χώρος όπου γίνονται καλλιτεχνικές εκθέσεις.**

Σελ. 178 6)

Το συγκεκριμένο ζωγραφικό έργο του Βαν Γκογκ λέγεται «ένα ζευγάρι παπούτσια» και φιλοτεχνήθηκε το 1885. Αναδεικνύει τον αγροτικό κόσμο, την ολότητα των νοηματικών σχέσεων στην οποία ανήκουν και από την οποία αυτά τα παπούτσια αποκτούν τη σημασία τους.

Από τὰ παπούτσια αναδύεται στο βλέμμα του θεατή το αργό βήμα της αγρότισσας αλλά και η ερημιά των δρόμων που περπατά, η αγωνία και η χαρά για την εξασφάλιση της σοδειάς, ο τρόμος του θανάτου και τέλος η γη στην οποία γεννιέται και επιστρέφει κάθε ζωή.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Μέρος 3ο ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι αναφορικές προτάσεις είναι εξαρτημένες προτάσεις που αρχίζουν με τις αναφορικές αντωνυμίες (όποιος, ο οποίος, όσος, ό,τι, που) ή με τα αναφορικά επιρρήματα (όπου, που, όπως, πως, όσο, καθώς, σαν).

Υπάρχουν 2 είδη αναφορικών προτάσεων:

www.mariafilologos.gr Φιλόλογος – συγγραφέας Μαρία Χρήστου-Πατρινού, Ζωντανά και on line μαθήματα σε Εκθεση, Αρχαία, Λατινικά, Λογοτεχνία, 6943729366. christouxmaria@yahoo.gr

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

Οι ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις, εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και χρησιμεύουν ως υποκ., αντικείμενα, κατηγορούμενα.
π.χ Αυτός είναι που πήρε βραβείο.

Οι επιρρηματικές : εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα (όπου, που, όπως, πως, όσο, καθώς, σαν) ή αναφορικούς επιρρηματικούς προσδιορισμούς και προσδιορίζουν κάποιο επίρρημα ή επιρρηματικό προσδιορισμό. Δείχνουν τόπο, τρόπο, χρόνο, ποσό.

Π.χ κάθισε όπου του είπαν.

Οι ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις χωρίζονται και σε:

α) ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ

Αυτές οι αναφορικές προτάσεις μάς δίνουν μια πληροφορία που είναι απαραίτητη για την κατανόηση της κύριας πρότασης και γι αυτό δε χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση.

Π. χ. Η μέρα που ξεκινούν τα σχολεία πλησιάζει.

β) ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΜΗ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ Ή ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΕΣ

Αυτές οι αναφορικές προτάσεις μάς δίνουν μια πληροφορία που δεν είναι απαραίτητη για την κατανόηση της κύριας πρότασης, απλά προσθέτει μια παραπάνω πληροφορία και γι αυτό χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση

Π. χ. Το σπίτι της, που είναι πολύ όμορφο, βρίσκεται κοντά στο βουνό.

Τις ξεχωρίζουμε από τη στίξη, τον επιτονισμό και τη σημασία.

ΑΣΚΗΣΗ

Ξεχώρισε αναφορικές προσδιοριστικές και αναφορικές προσθετικές και βάλε κόμμα όπου χρειάζεται:

α) Ο Γιάννης που πήγε σχολείο στον Καναδά είναι πολύ σπουδαίος μαθητής.

β) Τα βιβλία που αρέσουν στη Βάνα περισσότερο είναι τα λογοτεχνικά.

www.mariafilologos.gr

**ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ**

- γ) Η εφημερίδα του Συλλόγου Γονέων που εκδόθηκε σήμερα έχει ένα ενδιαφέρον άρθρο.
- δ) Το κορίτσι που κάθεται απέναντι από την Αλεξάνδρα είναι η Ελευθερία.
- ε) Το νησί που επισκέφτηκε ο Δημήτρης το καλοκαίρι του έμεινε αξέχαστο.
- στ) Το υλικό που κατασκευάζονται οι στολές των πυροσβεστών έχει υποστεί ειδική αντιπυρική επεξεργασία.
- ζ) Η βροχή που έπεφτε όλη μέρα είχε δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην πόλη.

A) ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ

ΜΕΡΟΣ 1^ο

1) Κρατώ σημειώσεις ανά παράγραφο

- α) Εντοπίζω τα κύρια σημεία της παραγράφου
- β) Παρουσιάζω παραλλαγές σημειώσεων από την ίδια παράγραφο
- γ) Χρησιμοποιώ τον πλαισιωτικό της παραγράφου για να κρατήσω σημειώσεις
- δ) Επισημαίνω τις διαρθρωτικές λέξεις.

A) ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ

Η καταγραφή πράξεων, γεγονότων, φαινομένων, καταστάσεων γίνεται :

- είτε με μηχανές (μαγνητοφώνηση, μαγνητοσκόπηση, κινηματογράφηση, φωτοτύπηση, φωτογράφιση).
- είτε με το χέρι (στενογράφιση, σημειώσεις).

Οι σημειώσεις που καταγράφουν τον προφορικό ή το γραπτό λόγο στα πιο σημαντικά σημεία τους, με αφαίρεση των μη σημαντικών και καταγραφή των ουσιωδών, γίνονται :

- κατά παράγραφο
- κατά ευρύτερες νοηματικές ενότητες
- έτσι ώστε να έχουμε διάγραμμα όλου του κειμένου.

Η διαδικασία αυτή βοηθά:

www.mariafilologos.gr Φιλόλογος – συγγραφέας Μαρία Χρήστου-Πατρινού, Ζωντανά και on line μαθήματα σε Εκθεση, Αρχαία, Λατινικά, Λογοτεχνία, 6943729366. christouxmaria@yahoo.gr

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

- να αφομοιώσουμε ή να συγκεντρώσουμε γνώσεις και να δυναμώσουμε την κριτική ικανότητα μας.

1) Κρατώ σημειώσεις ανά παράγραφο

α) Εντοπίζω τα κύρια σημεία της παραγράφου

- διαβάζω το κείμενο με προσοχή
- αποκτώ μια εικόνα συνολική
- δουλεύω μετά κατά παράγραφο ή κατά ευρύτερες νοηματικές ενότητες.

Αναλυτική τεχνική:

- μελετώ την κάθε παράγραφο, βρίσκω το θεματικό της κέντρο
- υπογραμμίζω τα σημαντικά
- κυκλώνω τις λέξεις - κλειδιά
- χρησιμοποιώ τους πλαγιότιτλους
- Επισημαίνω τις διαρθρωτικές λέξεις.

β) Παρουσιάζω παραλλαγές σημειώσεων από την ίδια παράγραφο με έναν από τους εξής τρόπους:

1. Αποδίδω τα κύρια σημεία με **τις λέξεις - κλειδιά**
2. Αποδίδω τα κύρια σημεία με **προτάσεις**
3. Αποδίδω τα κύρια σημεία **συμβολικά**, με συντομογραφίες, με απαρίθμηση ή με τηλεγραφικό τρόπο.
4. Αποδίδω τα κύρια σημεία σε **διάγραμμα ή σε πίνακα**.

Παράδειγμα

1. « *O homo sapiens γίνεται homo videns, δηλαδή ο «άνθρωπος που γνωρίζει» μετατρέπεται στον «άνθρωπο που βλέπει», και η τηλεόραση γίνεται το τέλος της σκέψης.* Με αυτά τα λόγια ο Ιταλός πολιτικός επιστήμονας Τζοβάνι Σαρτόρι εξαπολύει κατηγορίες κατά της τηλεόρασης στο τελευταίο του βιβλίο που μόλις κυκλοφόρησε και φέρει το χαρακτηριστικό τίτλο «Ο Άνθρωπος που Βλέπει».

Πλαγιότιτλος: Η τηλεόραση καταστροφείας του μυαλού κατά Σαρτόρι.

2. Στο βιβλίο του ο Σαρτόρι υποστηρίζει πως η τηλεοπτική ενημέρωση διαφθείρει τη δημοκρατία, χειραγωγεί την κοινή γνώμη, προσδιορίζει το ποιος θα είναι ο ηγέτης και συγκεκριμένα ο «βιντεοηγέτης», και τέλος μειώνει το

**ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ**

επίπεδο της κριτικής σκέψης των πολιτών. Και τότε τα βιβλία, καθώς και η σκέψη με ιδέες και έννοιες, όλα αυτά θα αχρηστευθούν και η κυριαρχία των εικόνων θα οδηγήσει το ανθρώπινο είδος στην πνευματική ατροφία της «ηλεκτρονικής μοναξιάς».

Πλαгиότιτλος: Η τηλεόραση καταστροφέας της δημοκρατίας και της κριτικής σκέψης κατά Σαρτόρι.

3. Ο Σαρτόρι καταστροφολογεί εσκεμμένα στο βιβλίο του για να προκαλέσει πολεμική. Υποστηρίζει ότι η κυριαρχία της εικόνας θα αντικαταστήσει οριστικά το λόγο και τη γλώσσα γενικότερα. Ο Σαρτόρι αρνείται το ότι τα δελτία ειδήσεων μετατρέπουν την υφήλιο σε ένα τεράστιο «οικουμενικό χωριό» και αντ' αυτού διακρίνει την τάση τους να διαστρέφουν την αλήθεια των γεγονότων και να φτωχαίνουν την αντίληψη του κοινού».

Πλαгиότιτλος: Μείωση της ανθρώπινης αντίληψης από τα δελτία ειδήσεων σύμφωνα με τον Σαρτόρι.

(Διασκευή άρθρου από τον τύπο)

Οι Διάφορες Παραλλαγές σημειώσεων:

Σύμφωνα με τον Σαρτόρι:

- Η τηλεόραση καταστρέφει τον ανθρώπινο νου.
- Η τηλεόραση εξαφανίζει τη δημοκρατία και την κριτική σκέψη.
- Τα δελτία ειδήσεων μειώνουν την ανθρώπινη αντίληψη.

Ή

Σύμφωνα με τον Σαρτόρι:

- Η τηλεόραση καταστροφέας του μυαλού, της δημοκρατίας και της κριτικής σκέψης.
- Μείωση της ανθρώπινης αντίληψης από τα δελτία ειδήσεων.

Ή

Σύμφωνα με τον Σαρτόρι η τηλεόραση καταστρέφει:

1. το μυαλό
2. τη δημοκρατία
3. την κριτική σκέψη.
4. την ανθρώπινη αντίληψη.

Α) ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ

ΜΕΡΟΣ 2^ο

2. Εργάζομαι σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες και κρατώ σημειώσεις

Συχνά έχουμε πίεση χρόνου και πολλές ενότητες.

Τότε:

- Διαιρούμε το κείμενο σε μέρη
- Διαιρούμε το κάθε μέρος σε παραγράφους
- Δίνουμε σε καθεμιά πλαγιότιτλο
- Ομαδοποιούμε τις παραγράφους
- Δίνουμε τίτλο στις νοηματικές ενότητες
- Φτιάχνουμε το γενικό διάγραμμα των νοηματικών ενότητων

3) Από τις σημειώσεις προχωρώ στο διάγραμμα του κειμένου

Πρόλογος : 1^η παραγρ. (πλαγιότιτλος)

Κυρίως θέμα:

- 1^η 2^η 3^η παραγρ. Α΄ θεματική ενότητα (τίτλος της)
 - 4^η 5^η παραγρ. Β΄ θεματική ενότητα (τίτλος της)
 - 6^η 7^η παραγρ. Γ΄ θεματική ενότητα (τίτλος της)
- κ.ο.κ.

Επίλογος: Επιλογική παραγρ. (πλαγιότιτλος).

Παράδειγμα

(Από το σχολικό εγχειρίδιο Μεσαιωνικής και Νεότερης ιστορίας)

1. «... Στη δυτική Ευρώπη, μέχρι τα μέσα του 9^{ου} αιώνα, οι μόνοι χώροι όπου μπορούσαν να καλλιεργηθούν τα γράμματα και οι τέχνες ήταν τα μοναστήρια και οι αυλές των βασιλιάδων. Συνήθως οι μονές διέθεταν βιβλιοθήκη, όπου οι μοναχοί- γραφείς αντέγραφαν τη Βίβλο, πατερικά κείμενα, χρονικά, βιογραφίες Αγίων, επιστημονικά και ποιητικά έργα της λατινικής γραμματείας και γερμανικά

**ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ**

ηρωικά άσματα. Στα ιδιότυπα αυτά μοναστικά σχολεία μπορούσε κανείς να λάβει λόγια ή θρησκευτική παιδεία. Γι αυτό, δεν φαίνεται να είναι τυχαίο ότι πολλοί από τους μοναχούς προέρχονταν από τις οικογένειες των ευγενών. Η αρχή των πνευματικών δραστηριοτήτων στα μοναστήρια της δυτικής Ευρώπης τοποθετείται περίπου στα 650 μΧ.

Πλαγιότιτλος: Στη δυτική Ευρώπη, μέχρι τα μέσα του 9^{ου} αιώνα, τα μοναστήρια και οι βασιλικές αυλές οι μόνοι χώροι ανάπτυξης γραμμάτων και τεχνών.

2. Κληρικοί είναι και οι κυριότεροι εκπρόσωποι της πνευματικής ζωής, όπως ο Γρηγόριος επίσκοπος της γαλατικής πόλης Τουρ (6^{ος} αιώνας), ο οποίος θεωρείται ο μεγαλύτερος ιστορικός της μεσαιωνικής Δύσης, μετά την πτώση της Ρώμης, . Επίσης , ο Ισίδωρος, επίσκοπος της Σεβίλλης (6ο- 7ο αιώνας), πρόδρομος της Αναγέννησης των Καρολιδών . Ποια είναι, όμως, η «Καρολίδεια Αναγέννηση»;

Πλαγιότιτλος: Κληρικοί οι σημαντικότεροι συγγραφείς της περιόδου.

3. Στην εποχή του Καρλομάγνου η Ευρώπη γνωρίζει μίαν αξιοσημείωτη πνευματική άνθηση, με κέντρο την Αυλή του στο Άαχεν: εκεί ο Καρλομάγνος ίδρυσε ένα είδος «Ακαδημίας», όπου συγκεντρώνονταν συγγραφείς, ποιητές, καλλιτέχνες, θεολόγοι και φιλόσοφοι, αρχιτέκτονες και μουσικοί, προερχόμενοι από όλη την Ευρώπη, και συζητούσαν για θέματα εκκλησιαστικά, καλλιτεχνικά και επιστημονικά. Στο αυτοκρατορικό αυτό Διδακτήριο δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην αντιγραφή βιβλίων και καθιερώθηκε ένα νέο είδος γραφής, η «μικρογράμματη καρολίδεια». Εκεί ανακαλύφθηκαν και πάλι τα κείμενα της λατινικής λογοτεχνίας και χρησιμοποιήθηκαν ως πρότυπα στην ποίηση, ενώ η ρωμαϊκή τέχνη επηρέασε αποφασιστικά τους καλλιτέχνες της αυλής του Καρλομάγνου. Επίσης διδάχθηκαν εκεί, αρχαίες γλώσσες, ρητορική, γεωμετρία, γεωγραφία, μουσική κλπ, ενώ ο αυτοκράτορας διέταξε την ίδρυση σχολείων στην επικράτειά του.

Πλαγιότιτλος: Καθιέρωση από την «Καρολίδεια Αναγέννηση» νέας γραφής, επηρεασμός από τη ρωμαϊκή τέχνη και διδασκαλία αρχαίων γλωσσών, ίδρυση σχολείων.

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

4. Κατά τους πρώτους αιώνες του Μεσαίωνα (4^{ος}-5^{ος}-6^{ος}) όλα τα συγγράμματα στη δυτική Ευρώπη γράφονται στα λατινικά. Την περίοδο αυτή δεν υπάρχουν σημαντικοί επώνυμοι ποιητές. Στο 12^ο πια αιώνα γράφονται ορισμένα αξιόλογα έργα στις εθνικές πια γλώσσες, όπως το «Άσμα του Ρολάνδου» στη γαλλική δημόδη γλώσσα της εποχής εκείνης, και «Το έπος των Νιμπελούνγκεν» στην περιοχή της γερμανικής επικράτειας και στη γερμανική γλώσσα.

Πλαγιότιτλος: Κατά τους πρώτους αιώνες του Μεσαίωνα γραφή στη λατινική, από τον 12^ο αιώνα αξιόλογα έργα στις εθνικές πλέον γλώσσες,

5. Κατά τους 13^ο και 14^ο μΧ αιώνες στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες διαβάζονται κυρίως οι έμμετρες ιπποτικές μυθιστορίες με κεντρικό τους θέμα τον έρωτα και την ιπποσύνη. Το προβάδισμα όμως στη λογοτεχνική παραγωγή έχει η Ιταλία, με τους τρεις βασικούς εκπροσώπους της πρώιμης Αναγέννησης, τους Δάντη «Θεία Κωμωδία», Βοκκάκιο «Δεκαήμερον» και Πετράρχη («Λυρικά Ασματα» με θέμα τη Λάουρα) και η Αγγλία με τον Chaucer «Οι Θρύλοι του Καντέρμπερι». Τα πρώτα δε Πανεπιστήμια ιδρύθηκαν στη Μπολόνια της Ιταλίας, όπως και στην Οξφόρδη της Αγγλίας και στο Παρίσι της Γαλλίας, κατά το πρότυπο του βυζαντινού πανεπιστημίου της Μαγναύρας.

Πλαγιότιτλος: Κατά τους 13^ο και 14^ο μΧ αιώνες ακμή των εμμέτρων ιπποτικών μυθιστοριών. Σε Ιταλία Δάντης, Βοκκάκιος Πετράρχης, ίδρυση των πρώτων Πανεπιστημίων.

6. Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η πνευματική ανάπτυξη της Ευρώπης στα χρόνια του Μεσαίωνα και τα πρώτα χρόνια της Αναγέννησης. Δόθηκε τότε το έναυσμα για την τεράστια πνευματική ώθηση που παρατηρήθηκε τους επόμενους αιώνες σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης γνώσης.

Πλαγιότιτλος: Οι αιώνες αυτοί η προεργασία της μετέπειτα τεράστιας πνευματικής άνθησης.

ΓΛΩΣΣΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

Σχεδιάγραμμα με τα κύρια μέρη του κειμένου,

Πρόλογος :

1^η παραγρ. Πλαγιότιτλος: Στη δυτική Ευρώπη, μέχρι τα μέσα του 9^{ου} αιώνα, τα μοναστήρια και οι βασιλικές αυλές οι μόνοι χώροι ανάπτυξης γραμμάτων και τεχνών.

Κυρίως θέμα:

2^η - 3^η παραγρ. Α' θεματική ενότητα (τίτλος της) Καρολίδεια Αναγέννηση.

Κληρικοί οι σημαντικότεροι συγγραφείς. Καθιέρωση από την «Καρολίδεια Αναγέννηση» νέας γραφής, επηρεασμός από τη ρωμαϊκή τέχνη και διδασκαλία αρχαίων γλωσσών.

4^η - 5^η παραγρ. Β' θεματική ενότητα (τίτλος της) Δάντης, Βοκκάκιος, Πετράρχης. Ίδρυση των πρώτων Πανεπιστημίων.

Κατά τους πρώτους αιώνες του Μεσαίωνα η γραφή έργων στη λατινική. Κατά τους 13^ο και 14^ο μΧ αιώνες ακμή των εμμέτρων ιπποτικών μυθιστοριών. Σε Ιταλία Δάντης, Βοκκάκιος, Πετράρχης. Ίδρυση των πρώτων Πανεπιστημίων.

Επίλογος: Επιλογική παραγρ. (πλαγιότιτλος).

Οι αιώνες αυτοί ήταν η προεργασία της μετέπειτα τεράστιας πνευματικής άνθησης.

B) Σημειώσεις από τον προφορικό λόγο

- α) Οι δυσκολίες που συναντώ, όταν κρατώ σημειώσεις από τον προφορικό λόγο
- β) Κρατώ σημειώσεις από την παράδοση ενός μαθήματος, από την ακρόαση ενός άρθρου, από μια διάλεξη

**ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ**

α) Οι δυσκολίες που συναντώ , όταν κρατώ σημειώσεις από τον προφορικό λόγο:

- Από την ακουστική του χώρου και τις συνθήκες του ακροατηρίου.
- Δεν μπορεί ο ομιλών να διορθώσει τίποτα από όσα ήδη είπε.
- Ο προφορικός λόγος είναι προσωρινός
- Πιθανόν να υπάρχουν πλατειασμοί
- Η άρθρωση, ο χρωματισμός της φωνής του πιθανόν να μας δυσκολεύει.

Όποιος κρατά σημειώσεις πρέπει να κατέχει καλά το θέμα και να μπορεί να βρει τις σχέσεις μεταξύ του παλιού και του νέου θέματος.

β) Κρατώ σημειώσεις από την παράδοση ενός μαθήματος, από την ακρόαση ενός άρθρου, από μια διάλεξη

Για την παράδοση ενός μαθήματος:

- Τίτλος καινούριου μαθήματος
- Εύρεση σχέσεων μεταξύ του παλιού και του νέου μαθήματος
- Καταγράφονται τα κύρια σημεία της παράδοσης και αντιγράφονται οι σημειώσεις του πίνακα
- Εκφράζονται οι απορίες πάνω στο μάθημα
- Λύνονται οι τυχόν ασκήσεις

Για μια ομιλία:

- Καταγράφονται ο τίτλος, τα θέματα και τα στοιχεία του ομιλητή
- Πότε και πού έγινε η ομιλία
- Ξεχωρίζουμε τα μέρη του λόγου και επισημαίνουμε τις διαρθρωτικές λέξεις
- Παρατηρούμε πώς ο ομιλητής μεταβαίνει από τον πρόλογο στο κύριο μέρος και από εκεί στον επίλογο.
- Τα σημαντικότερα σημεία

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

- 1) Πώς οδηγούμαι στην περίληψη
- 2) Τι πρέπει να προσέχω σε μια περίληψη
- 3) Εξετάζω τη χρήση της ενεργητικής και παθητικής σύνταξης σε μια περίληψη

1) Πώς οδηγούμαι στην περίληψη

- A) Σύντομη ανάγνωση του κειμένου και κατανόησή του.
- B) Εντοπίζουμε τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και τις λέξεις – κλειδιά σε κάθε παράγραφο.
- Γ) Αν δεν υπάρχει θεματική περίοδος, σημειώνουμε πλαγιότιτλο.
- Δ) Χωρίζουμε σε επιμέρους θεματικές ενότητες, ώστε να είναι ανάλογος ο χωρισμός των παραγράφων.
- E) Συγκέντρωση υπογραμμισμένων στοιχείων και πλαγιότιτλων

2) Τι πρέπει να προσέχω σε μια περίληψη

1. Ο περιορισμός της περίληψης στα όρια των λέξεων που ζητούνται. Αν δε ζητείται ορισμένος αριθμός λέξεων, τότε η περίληψη θα είναι τι 1/3 της συνολικής έκτασης του κειμένου.
2. Διαχωρίζουμε τα ουσιώδη από τα επουσιώδη.
3. Αποφεύγουμε όσο γίνεται να επαναλάβουμε φράσεις του κειμένου.
4. Δίνουμε προσωπικό τόνο διατύπωσης.
5. Σε καμιά περίπτωση δεν κάνουμε σχολιασμό.
6. Αποφεύγουμε την καταγραφή παραδειγμάτων, εκτός αν θεωρούνται απαραίτητα για την κατανόηση του κειμένου.
7. Στην αρχή της περίληψης προσδιορίζουμε το συγγραφέα και το

θεματικό κέντρο του κειμένου.

3) Εξετάζω τη χρήση της ενεργητικής και παθητικής σύνταξης

Η ενεργητική σύνταξη:

- Δίνει έμφαση στο υποκείμενο του ρήματος και έτσι τονίζει το πρόσωπο ή πράγμα που δρα.

Η παθητική σύνταξη:

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

- δίνει έμφαση στην πράξη, δηλώνει έμμεσα το λογικό υποκείμενο (ως ποιητικό αίτιο) ή δεν το παρουσιάζει καθόλου.

Το ποιητικό αίτιο παραλείπεται:

- αν εννοείται εύκολα (π.χ χιονίζει)
- αν δεν επιθυμούμε να το αναφέρουμε (π.χ Ο ηλικιωμένος ξεγελάστηκε εύκολα)
- αν δεν το γνωρίζουμε (ληστεία σημειώθηκε)

Παράδειγμα περίληψης

(Διασκευή άρθρου από τον τύπο)

1)

Πρωτοφανής καταναλωτική υστερία κατέλαβε τους Αθηναίους προκειμένου να προμηθευτούν γαλακτοκομικά προϊόντα, εμφιαλωμένο νερό και τρόφιμα, που έχουν παραχθεί πριν τη διαρροή του πυρηνικού εργοστασίου του Τσερνομπίλ. Η διαταραχή που επικράτησε ήταν τόσο, ώστε χρησιμοποιήθηκε και αστυνομική δύναμη για να καθησυχάσει τους πανικόβλητους πολίτες.

Πλαγιότιτλος: Μετά το Τσερνομπίλ υστερία των Αθηναίων για αγορά «καθαρών» προϊόντων από τη ραδιενέργεια.

2)

Από τις 6 το πρωί ατέλειωτες ουρές καταναλωτών είχαν παραταχθεί έξω από τα σουπερμάρκετ. Είχαν φέρει ακόμη και φορτηγάκια, και ό,τι μεταφορικό μέσο διέθεταν για να φορτώνουν τις προμήθειες. Όταν, στις 8, άνοιξαν οι πόρτες, τα πλήθη έκαναν κυριολεκτικά έφοδο και, μέσα σε λίγα λεπτά, άδειασαν τα ράφια με παστεριωμένο και κονσερβοποιημένο γάλα και εμφιαλωμένο νερό, δυσπιστώντας, όπως φαίνεται, στις δηλώσεις των αρμοδίων ότι το γάλα που εισάγεται ελέγχεται δειγματοληπτικά και ότι δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος από το νερό της Εταιρείας Ύδρευσης της πόλης. Άλλοι αγόραζαν κονσέρβες με κηπευτικά και κομπόστες, τυριά, βούτυρα και κατεψυγμένα λαχανικά. Σημειώθηκαν και μικροεπεισόδια μεταξύ καταναλωτών για την προτεραιότητα στην «ουρά» και σε λίγες ώρες όλα τα αποθέματα των σουπερμάρκετ είχαν εξαντληθεί.

Πλαγιότιτλος: Εισβολή καταναλωτών στα σουπερμάρκετ, καυγάδες, εξάντληση όλων των αποθεμάτων

3) Όπως δήλωσε χαρακτηριστικά ο ιδιοκτήτης γνωστών σουπερμάρκετ σημειώθηκε σε όλα τα υποκαταστήματα πρωτοφανής κίνηση, εξαπλάσια απ' ό,τι συνήθως: - Είναι

ΓΛΩΣΣΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ- ΘΕΩΡΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
2^ο ΜΕΡΟΣ

αδικαιολόγητη αυτή η υστερία, τόνισε, αφού τα τρόφιμα που υπάρχουν στις αποθήκες κι αυτά που περιμένουμε να εκτελωνιστούν επαρκούν τουλάχιστον για ένα τρίμηνο.»

Πλαγιότιτλος: Αδικαιολόγητος ο πανικός σύμφωνα με τον ιδιοκτήτη σουπερμάρκετ

Περίληψη

Το εξεταζόμενο άρθρο αναφέρεται στην καταναλωτική υστερία των Αθηναίων για αγορά «καθαρών» προϊόντων από τη ραδιενέργεια. ύστερα από τη διαρροή του πυρηνικού εργοστασίου του Τσερνομπίλ. Από τα ξημερώματα ξεκίνησε η εισβολή των καταναλωτών στα σουπερμάρκετ, αφού δεν είχαν πειστεί από τις διαβεβαιώσεις της πολιτείας σχετικά με την έλλειψη ραδιενέργειας από τα ευπαθή προϊόντα.

Σημειώθηκαν και καυγάδες για τη σειρά. Ταχύτατα όλα τα αποθέματα τελείωσαν.

Πάντως σύμφωνα με ιδιοκτήτη σουπερμάρκετ είναι αδικαιολόγητος αυτός ο πανικός, γιατί τα τρόφιμα φτάνουν για 3 μήνες.